

JASPER ATKINSON, KOOPMAN EN REDER TE ROTTERDAM, CA. 1745-1795

DOOR TH. J. POELSTRA

ZEKERE John Davidson, William Murdoh en Daniel Cormier gingen op 10 mei 1745 een handelscompagnieschap met elkaar aan. Het firmacontract bepaalde dat 'het salaris off dienstloon van den comptoirknegt Jasper Atkinson en 't bewassen van desselfs lindengoed' voor gemeenschappelijke rekening der drie zouden zijn ¹⁾.

Het is de eerste keer dat we Atkinson in de Rotterdamse archieven tegenkomen, een Engelsman die als twintigjarige jongeman naar onze stad kwam om er zijn geluk te zoeken ²⁾. Hij slaagde hierin, zij het met wisselend succes: Atkinsons koopmanscarrière verliep niet zonder kritieke situaties, maar dit juist maakt de materie boeiend. Jasper Atkinson kwam onder onze aandacht door een vraag aan de gemeentearchivaris van Rotterdam of een Jasper Atkinson, die een niet onbelangrijke rol had gespeeld op het economisch-politieke toneel van Groot-Britannië tussen 1802 en 1829, wellicht uit Rotterdam kwam. Naarmate een en ander over de totnutoe duistere jaren van Jasper Atkinson de zoon bekend werd, deed zich de verleiding voor het spoor van de vader te volgen: we hebben haar niet weerstaan.

De geraadpleegde bronnen – in hoofdzaak de notariële archieven van Rotterdam – kunnen geen scherp gedetailleerd beeld van Atkinsons leven geven: bestudering van 's mans archief zou hiervoor een eerste vereiste zijn, maar voorzover ons bekend bestaat dit niet meer. De meeste koopmansovereenkomsten kwamen onderhands tot stand, vaak zullen niet eens akten zijn opgemaakt, en alleen het allernoodzakelijkste werd notarieel vastgelegd: ook in de jaren 1700 was een gang naar de notaris kostbaar. Maar die belangrijke notariële akten schenken juist voldoende inzicht om een schets van de koopman en reder Atkinson te geven en dat is ons doel ³⁾.

Lang is Jasper Atkinson niet bij 'John Davidson en compagnie' gebleven. In 1748 zien we hem als boekhouder in dienst bij de koopman Theobald Dillon, uit Dublin afkomstig, één jaar ouder

slechts dan Atkinson en sinds rond 1742 in Rotterdam gevestigd ⁴⁾.

Van comptoirknecht en boekhouder ontwikkelde Atkinson zich vrij snel tot een vakbekwaam koopman. Het is toch ondenkbaar, dat hij anders van zijn werkgever had kunnen bedingen, dat deze per 1 januari 1752 een vennootschap met hem aanging op voor Atkinson wel zeer gunstige voorwaarden. De twee gingen samen het koopmansbedrijf uitoefenen onder de naam 'Theobald Dillon and company'. Atkinsons inbreng bestond alleen uit arbeid, alle geld en goed kwamen van zijn partner. Het vierde deel van de netto winst, waarop Atkinson recht had, mag in die omstandigheden niet onaanzienlijk worden geacht ⁵⁾. Wel droeg hij nu risico: zijn inkomsten zouden stijgen of dalen naargelang de zaken goed of slecht gingen en Atkinson was uiteraard mede aansprakelijk tegenover crediteuren der vennootschap. Toen Atkinson met Dillon ging samenwerken waren de vooruitzichten zonder twijfel gunstig: in die tijd toch huwde hij Ann van der Esch ⁶⁾ – anders dan haar Hollandse achternaam doet vermoeden uit Engeland afkomstig, vermoedelijk uit Londen ⁷⁾ – en het is niet waarschijnlijk dat haar familie zou hebben toegestemd in een huwelijk met iemand van bedenkelijke economische staat.

Per 1 juli 1753 werd het firmacontract gewijzigd. De naam van de vennootschap werd 'Dillon and Atkinson'. Het winstaandeel van de laatste werd, bij ongewijzigde inbreng der firmanten, verhoogd tot drieachtste ⁸⁾. Het is een nieuw getuigenis van Atkinsons kwaliteiten.

Plotseling, zeer kort nadat de partners hun overeenkomst vernieuwden, 12 maart 1754, verbraken ze hun samenwerking: Atkinson kreeg een bedrag van 5500 gulden en deed daarmee afstand van verdere aanspraken ⁹⁾. Tussen de twee moet een hooglopend conflict zijn gerezen: de vennootschap van 1 juli 1753 was voor vijf jaar aangegaan, maar ontbinding was ook mogelijk bij het eind van elk jaar, mits de partner die wilde uittreden drie maanden voordien opzei ¹⁰⁾.

Naar de oorzaak van de breuk kan men slechts gissen, het heeft er evenwel alle schijn van dat die vooral moet worden gezocht in Dillon. We zullen de stukken aan het woord laten. Medio 1748 verwekte Dillon een kind bij de veertienjarige dochter van zijn Ierse collega Michel Edwards ¹¹⁾. Men moet wel zeer libertijnse opvattingen in amoureuze zaken hebben, wil men dit niet op zijn

minst bedenkelijk vinden. Vier jaar later huwde het paar ¹²⁾. De huwelijkse voorwaarden tussen Dillon en de ouders van de bruid, Susanna Edwards, bepaalden dat het meisje aan geld en goed 5000 gulden zou inbrengen. Tussen de echtelieden zou generlei gemeenschap van goederen bestaan, wel gemeenschap van winst en verlies. Bij vooroverlijden van de vrouw evenwel zouden haar erven niet behoeven te delen in een dan bestaand verlies, dit zou geheel ten laste van Dillon mogen vallen ¹³⁾. De gemeenschap van winst en verlies werd alzo, waar het de erven van Susanna Edwards betrof, afgezwakt tot gemeenschap van winst. Dillons inbreng ten huwelijk moet wel groter dan 5000 gulden zijn geweest: eind 1749 had hij voor 15.600 gulden een koopmansbehuizing aan de Boompjes gekocht, van de kooppenningen betaalde hij 4000 gulden contant en voor de rest van de prijs kreeg hij via de vestiging van een grondrente een lening op zeer gunstige voorwaarden; begin 1754 was hij eigenaar van op zijn minst drie schepen ¹⁴⁾. De huwelijkse voorwaarden tonen duidelijk een wantrouwen van de ouders van de bruid jegens de bruidegom. En het kopen van een huis door een pas beginnend koopman met nog geringe middelen lijkt een weinig verantwoorde stap. Voor het geld dat Dillon jaarlijks aan rente en aflossing zou moeten betalen had hij gemakkelijk geschikte woon- en bedrijfsruimte kunnen huren. Bovendien zou hij de 4000 gulden aan contant betaalde kooppenningen ons inziens béter hebben kunnen investeren. Ongeveer op het tijdstip der liquidatie van zijn compagnieschap met Atkinson leende Dillon van Joan Osy en Joan Osy en zoon, vooraanstaande kooplieden en bankiers te Rotterdam, sommen gelds van maar liefst 6000 en 12.000 gulden; hij verhypotheceerde hiervoor zijn huis aan de Boompjes en enige schepen ¹⁵⁾. De slotuitkering van 5500 gulden aan Atkinson duidt erop dat de zaken der vennootschap tot de liquidatie goed waren gegaan. Ook de lening der Osy's wijst in die richting: het waren niet de eersten de besten die Dillon kredietwaardig achtten. Waarschijnlijk is dat Dillon grote, speculatieve plannen had, waarin hij Atkinson niet wilde betrekken of waarvoor deze terugschrok. Overigens deed Dillon reeds in 1751 bepaald zaken op grote schaal: in een proces voor het Zeegerecht van Rotterdam eiste hij in 1753 van enkele verzekeraars een som van ongeveer 6500 gulden ¹⁶⁾. We hebben geen reden om aan te nemen dat het sindsdien anders is gegaan.

Eind 1754 verkocht Dillon zijn huis aan Charles Allan voor 19.500 gulden. Deze betaalde 9800 gulden in gereed geld en voldeed de overige 9700 gulden der koopsom door Dillons in 1750 gevestigde grondrente tot zijn last te nemen ¹⁷). De 6000 gulden schuld aan Joan Osy, waarvoor Dillon een hypotheek op zijn huis had genomen, is wellicht van de 9800 gulden afgelost ¹⁸). De verkoop van 1754 is er echter zo goed als zeker een symptoom van hoezeer het mis ging met Dillon, want slecht verging het hem.

Op 12 juli 1755 vroegen enige zijner crediteuren zijn faillissement aan bij de Weth van Rotterdam. Dillon zelf verbleef buiten de stad, zo zeiden de verontruste schuldeisers, en nog steeds werden er wissels op hem getrokken ¹⁹). Door zelf zich als insolvent op te geven had Dillon zoiets kunnen voorkomen, het zou hem niet hebben misstaan; de passieve houding die hij nu verkoos wekt zeker geen indruk van betrouwbaarheid. De Weth moet er al net zo over hebben gedacht: Dillon kreeg nul op zijn request tot rehabilitatie, dat hij had ingediend toen hij met zijn crediteuren tot een akkoord was gekomen ²⁰). Te Rotterdam mocht hij het koopmansbedrijf niet meer uitoefenen. Dillons schulden bedroegen ongeveer 15.000 gulden; de verkoop van zijn boedel leverde ca. 10.000 gulden op; aan faillissementsadministratie en boedelbeheer gaven de curatoren zo'n 4700 gulden uit; aan de schuldeisers werd tenslotte uitgekeerd een bedrag van rond 5300 gulden ²¹). Begin 1757 blijkt Dillon zich te Amsterdam te hebben gevestigd ²²).

Hoe het ook zij, het is wel duidelijk dat Dillon in zijn Rotterdamse jaren een weinig evenwichtige persoonlijkheid is geweest, die niet uitmuntte in morele moed en slecht kon rekenen. Pijnlijke vraag hoe Atkinson zo lang met hem heeft kunnen samenwerken. Of getuigt een en ander juist van grote handigheid en diplomatie?

Atkinson zag al gauw grote kansen in het rederijbedrijf, dat hij vanaf 1755 tot rond 1767 naast het gewone koopmanschap op grote schaal beoefende: vooral de in die jaren afgegeven zeebrieven wijzen het uit. Van Atkinson's optreden als reder blijkt voor het eerst in 1755, wanneer hij samen met James Smith op 28 oktober de circa 32 last grote 'Maria Theresia' aankoopt, ieder voor de helft ²³). Ongeveer tezelfdertijd moet hij de 50 last grote 'Elisabeth'

hebben verworven, een schip dat hem althans tot 1762 in volle eigendom heeft toebehoord ²⁴). Nieuwe aankopen volgden. De in Engeland gebouwde 'Edward and Mary', 200 ton, werd in oktober 1756 in Dieppe aangekocht ²⁵). Op 10 maart 1757 verklaarde Atkinson zich enig eigenaar van het vroegere Engelse schip de 'Louis', 100 ton, die hij in februari van dat jaar in Dieppe had gekocht ²⁶). De circa 200 ton grote 'Lion' verwierf hij in oktober 1757 door aankoop in Fécamps, in 1762 blijkt hij er nog steeds eigenaar van te zijn ²⁷). En in december 1757 kocht hij in Dieppe de 120 ton grote 'Jeanne' of 'Jane', het schip dat in 1758 door de Engelse kaper 'Britannia' werd opgebracht en verkocht – nog in 1762 procedeerde Atkinson erover ²⁸). Ongeveer begin 1758 kocht Atkinson, alweer in Dieppe, de omtrent 20 ton grote 'Dorothee', die hij nog in 1762 bezat ²⁹). Op 21 februari 1758 verklaarde Atkinson zich enig eigenaar van de 100 ton grote 'Endeavour', die hij in Dieppe had gekocht – in 1765 procedeerde hij als reder van het schip tegen een bevrachter ³⁰). De in oktober 1760 in Amsterdam gekochte, 75 last grote brigantijn 'De Meermin' noemde Atkinson sindsdien naar zichzelf en zijn vrouw 'Jasper and Ann' ³¹). En in 1763 procedeerde Atkinson als medereder voor de helft en boekhouder van de 'Polly' te Amsterdam over een bevrachtingsovereenkomst ³²).

We moeten overigens voorzichtig zijn met het trekken van conclusies uit notariële akten waar het de grootte van iemands handelsvloot betreft. Van 1756-1763 woedde op de zeeën tussen Europa en Amerika de oorlog tussen Groot-Britannië en Frankrijk, in 1757 en 1758 kregen de Engelsen het overwicht. Het veelvuldig opmaken van zeebrieven, voor Rotterdammers stellend, dat hun schepen onder neutrale, want Republikeinse vlag voeren, lag voor de hand: men stelde een papieren verdediging op tegen de kaapbeluste belligerenten. In vreedestijd had men aan allerlei documenten minder behoefte en het niet vóórkomen ervan duidt dan ook niet op een geringere rederij-activiteit.

Maar er is meer. We zagen dat Atkinson rond 1757 in Frankrijk zes schepen aankocht, waarvan twee zo goed als zeker door de Fransen op de Engelsen waren prijsgemaakt; van de andere schepen is de nationaliteit niet bekend, maar waarschijnlijk is ook de 'Endeavour' een gekaapt Engels schip, de naam duidt er wel op. De Fransen moesten hun prijsgemaakte schepen wel verkopen, ze

onder Franse vlag laten varen zou onmogelijk zijn. Wat de niet Engelse schepen betreft is het mogelijk dat Franse reders graag een deel van hun vloot wilden afstoten, toen in 1757 de Britten ter zee groter macht gingen ontplooien. De oorlog tussen de twee grootste maritieme mogendheden van die tijd betekende voor de Hollanders naast vergroot risico ook nieuwe kansen, en Atkinson hoopte duidelijk te profiteren van de omstandigheden. Moeten we zijn activiteiten van rond 1757 zien in het raam van grotere economische bewegingen in het Europa van toen, was Atkinson één van velen die via verwerving van goedkope schepen munt uit de zeeoorlog trachtten te slaan, of staat zijn geval op zichzelf: het zijn vragen die ons inziens dieper onderzoek zeker waard zijn. En slaagde hij als speculant in schepen? We zagen dat in 1758 de 'Jane' door de Britten werd gekaapt en te gelde gemaakt. In 1754 bezat Atkinson tenminste 5500 gulden, maar in hun testament van 25 september 1761 verklaarden hij en zijn vrouw beneden de 8000 gulden gegoed te zijn ³³): we moeten wel tot de conclusie komen dat Atkinsons vermogen in de jaren rond 1760 niet is toegenomen. Maar misschien is de opgaaf van 1761 geflatteerd: waar het de grootte van zijn vermogen betreft betoont de mens zich tegenover het openbaar gezag doorgaans evangelisch nederig.

Stukken van rond 1760 tonen ons Atkinsons ambitieuze wijze van zaken doen. De gebeurtenissen van 1759 – we kiezen zo maar een jaar – vormen hiervan een goed getuigenis. Al geldt ook hier dat 1759 een oorlogsjaar was, waarin de koopman de notaris meer nodig had dan anders, de serie bevrachtingsovereenkomsten die Atkinson sinds 1756 notarieel liet vastleggen eindigt niet in 1763. Van 1756-1763 zijn 38 charterpartijen van Atkinson bekend, van 1764-1766 tien ³⁴). En bij deze bevrachtingscontracten is steeds sprake van grote transacties, er werd een geheel schip voor een gehele reis gecharterd. Voor de verscheping van stukgoederen, kleinere partijen, volstonden de contracterende kooplieden, kapiteins en reders met specificatie op de onderhandse cognosseminten. Nu de feiten van 1759:

Op 31 januari liet Atkinson een zeebrief opmaken voor de 'Elizabeth'. Hij zei te blijven bij zijn verklaring van 23 juli 1758 tegenover notaris Petrus Jacobus de Superville te Rotterdam, dezelfde dag met ede tegenover Burgemeesteren van Rotterdam bekrachtigd. Hij stelde toen dat hij sinds de aankoop enig eigenaar

van het schip was gebleven, zonder dat iemand anders, en wel het minst onderdanen van oorlogvoerende mogendheden, daarop enig zakelijk of persoonlijk recht kon laten gelden. 11 juli legde Atkinson eenzelfde verklaring af ³⁵⁾ en op 1 juni en 29 oktober liet hij zeebrieven opmaken voor de 'Lion' ³⁶⁾. 21 maart verklaarde hij zich enig eigenaar en gerechtigde van de 'Endeavour' ³⁷⁾.

Op 31 augustus bevrachtte Atkinson de rond 50 last grote brigantijn 'De Drie Goede Vrienden' ter volle lading met 'gepermitteerde goederen' voor een reis naar Sevilla. De vracht moest worden gelost bij zijn correspondent aldaar. De schipper zou voor de terugreis bij voorkeur fruit laden. Slaagde deze er in als eerste met nieuwe vruchten te Rotterdam te arriveren, dan had hij recht op een extra kaplaken, ter discretie van de bevrachter ³⁸⁾. 28 september charterde Atkinson de ongeveer 150 vat grote 'Cornelia' ter volle lading voor een reis van Rotterdam naar Bilbao en terug, dán bij voorkeur met kastanjes ³⁹⁾. Op 15 oktober werd een charterpartij met de schipper van een galjoot van 130 last opgemaakt voor een reis naar Cadiz en terug ⁴⁰⁾. 1 november bevrachtte Atkinson de 'Gerechtigheid', groot 60 last, met een lading tarwe van Barcelona naar Rotterdam ⁴¹⁾.

Op 8 november sloot hij een bevrachtingsovereenkomst af als gevolmachtigde van de gebroeders De Neufville te Amsterdam ⁴²⁾. 27 november maakte Atkinson de gebroeders De Neufville inningsvolmachtig voor zijn vorderingen te Amsterdam ⁴³⁾.

Op 5 oktober gaf Atkinson een koopman te Oostende inningsvolmacht terzake van een vordering aldaar uit twee wissels van samen 260 pond sterling ⁴⁴⁾.

Op 13 december verklaarden beëdigde zoutmeters ten verzoeken van Atkinson, dat eind oktober voor hem uit het fregat 'De Leeuw' vóór de zoutketen aan de Leuvehaven 1257 maten schoon en 25 maten vuil zout uit Oleron waren gelost ⁴⁵⁾.

1760-1761: Atkinson eigenaar van rond acht schepen. Toch was hij bij lange na geen richard: in hun testament van 1761 verklaarden hij en zijn vrouw beneden de 8000 gulden gegoed te zijn ⁴⁶⁾. Hoe onzeker het bezit van dit kleine vermogen was voor een koopman die met geringe reserves zaken deed op grote schaal, werd ook Atkinson spoedig duidelijk. In maart 1767 zagen hij en zijn vrouw, 'door geleedene schaedens en disfortuinen buyten staat (. . .) geraakt omme alle derzelven crediteuren ten vollen te

kunnen voldoen', zich genoodzaakt bij de Weth hun faillissement aan te vragen ⁴⁷⁾.

Atkinson kwam op 25 juni 1767 met zijn crediteuren tot een akkoord ⁴⁸⁾, de inhoud ervan is ons helaas niet bekend. Kennelijk hadden de schuldeisers en de stedelijke autoriteiten hun vertrouwen in Atkinson geenszins verloren en wilde men hem volledig de mogelijkheid tot herstel bieden. De Weth homologeerde het akkoord op 14 juli 1767 door Atkinson te zijnen verzoeken als koopman te rehabiliteren. Atkinson moest zich verbinden zijn bij het akkoord onafgelost gebleven schulden in de loop van de tijd volledig te delgen. De crediteuren waren uiterst mild. Atkinson werd tot het voeren van zijn persoonlijke staat een bedrag van 3500 gulden per jaar toegestaan en hiernaast mocht hij, staande de periode van volledige schulddelging een vermogen opbouwen van 14.000 gulden. Pas wat hij daarboven zou gaan bezitten moest ter aflossing worden aangewend. Een commissie van twee zou op de naleving der overeenkomst toezien door eens in de drie jaar Atkinsons boeken te controleren. Bij wanprestatie zou zo nodig de Weth ingrijpen ⁴⁹⁾. Overigens werd een verzoek tot rehabilitatie niet gauw afgewezen, gebeurde zoiets al dan moest men het bepaald bont hebben gemaakt: uit handelspolitieke overwegingen was er het stadsbestuur alles aan gelegen faillissementen en surséances van betaling zo soepel mogelijk te regelen; bij de naar onze begrippen weinig ontwikkelde, gebrekkige financieel-economische structuur en techniek van de achttiende eeuw was niet alleen de kans op failleren veel groter dan thans, maar ook de mogelijkheid tot regeneratie. En de kooplieden die met hun failliete debiteuren een akkoord tot surséance van betaling sloten, zullen zeker ook door de gedachte 'cras mihi' tot soepelheid zijn aangespoord.

Na het rampjaar 1767 verdwijnen uit de notariële archieven de totdien zo veelvuldig voorkomende charterpartijen. In 1771 bij voorbeeld vinden we, afgezien van enige volmachten, alleen een akte van borgstelling van Atkinson: het stuk toont overigens wel aan dat Atkinson op dat tijdstip redelijk solvent werd geacht ⁵⁰⁾. Deze verandering in de aard der stukken is opvallend. Zonder twijfel heeft Atkinson, door schade en schande wijzer geworden, in zijn bedrijfspolitiek een grotere voorzichtigheid dan vroeger betracht, maar ook kapitaalschaarste kan de koopman hebben

afgehouden van grote en riskante transacties.

Voor het overige, Atkinson doorstond de grote crisis in zijn loopbaan. Toen hij per 1 januari 1775 een firmaverhouding aanging met Basil Anthony Keck, tot dat tijdstip Atkinsons leerling – ‘apprentice’ –, evenals zijn firmant Londenaar, was hij in staat 8000 gulden in te brengen. Atkinson stond bij Keck hoog aangeschreven: de laatste stak 27.500 gulden in de vennootschap, maar Atkinson mocht tweederde van de winst incasseren. De twee zouden werken onder de naam ‘firm of Atkinson and B. A. Keck’⁵¹), en dit zou ondenkbaar geweest zijn indien de handelswereld de naam Atkinson nog geassocieerd had met dubieuze kredietwaardigheid. Bovendien, het was het grootste deel van Keck’s vermogen dat deze aan de medeverantwoordelijkheid van zijn compagnon toevertrouwde: Keck verklaarde in zijn testament van 3 april 1775, dat zijn vermogen beneden de 50.000 gulden lag⁵²), dit is tussen de 20.000 en 50.000 gulden.

Atkinson en Keck oefenden ook rederij uit. Op 8 april 1779 liet Atkinson een zeebrief opmaken voor de 160 vat grote ‘l’Hiron-delle’, waarvan hij met Keck, in firmaverband, eigenaar was: de twee hadden het schip te Bristol gekocht, het was in Frankrijk gebouwd, door een Brits lineschip opgebracht en door het High Court of the Admiralty voor goede prijs verklaard⁵³). In hetzelfde jaar gaven de firmanten, als reders en eigenaars van een schip van 90 last een derde volmacht tot het aanvragen van paspoorten, in 1781 verkochten ze het in Napels, maar nog in 1790 en 1802 waren erover procedures aanhangig⁵⁴). Hoe terecht heette het schip ‘De Zorg’.

De vennootschap met Keck heeft tot eind 1779 geduurd, ze was voor vijf jaar aangegaan en vanaf 1780 werd de firma alleen nog genoemd met betrekking tot ‘De Zorg’⁵⁵): het was een lopende zaak die naar vennootschapsrecht werd afgehandeld na het beëindigen van de firma zelf.

Atkinson, en ook zijn zoon Jasper, zijn met Keck zeer bevriend geweest. We wezen reeds op de omstandigheden waaronder en de voorwaarden waarop de compagnieschap tussen Atkinson en Keck werd opgericht, we noemden het grote vertrouwen dat Keck in zijn vroegere meester had. En een legaat van Keck aan Atkinson in 1786 van 100 pond sterling duidt er wel op, dat er nog lang nadat de compagnieschap was geliquideerd, een allerhartelijkste

verstandhouding tussen beide mannen heeft bestaan. Ook Jasper Atkinson junior werd in 1786 door Keck een legaat van 100 pond sterling toegedacht en tevens werd hij aangesteld als één van Kecks executeurs-testamentair ⁵⁶).

Of de compagnieschap winstgevend is geweest, is met geen mogelijkheid te zeggen. Uit niets blijkt dat Atkinson met het restitueren van Kecks inbreng moeite heeft gehad: leningen, hypotheeken op schepen en dergelijke zijn ons niet bekend. Dat Keck in 1786 blijkens zijn testament beneden de 20.000 gulden gegoed was, zegt weinig over zijn vermogenspositie in 1780 ⁵⁷). Mogelijk heeft hij verliezen geleden in de zeeoorlog van de Republiek met met Groot-Britannië van 1780-1784.

Zeker is dat die tijd voor Atkinson moeilijk is geweest, gebeurtenissen uit 1780 en 1781 beamen het. Een partij van 80 vaten vlees die in december 1780 vanuit Cork naar Veere was verscheept en waarover Atkinson aldaar zou beschikken, werd door een Brits oorlogsschip in beslag genomen.

Op 8 februari 1781 legde Atkinson hierover een notariële verklaring af ⁵⁸). En hiervóór vermeldden wij reeds dat in 1781 het schip 'De Zorg' in Napels werd verkocht. De kapitein opdracht te geven te trachten de thuishaven te bereiken over duizenden mijlen zee waar de Engelse marine op prooi loerde, bracht risico's mee die Atkinson waarschijnlijk te groot heeft geacht.

Toch was hij van lieverlede een vermogend man geworden. Bij het overlijden van zijn vrouw in 1787 betaalde hij aan Kerkmeesters der Nederduits-Gereformeerde Gemeente van Rotterdam het hoogst mogelijke bedrag aan begrafenisrechten, 30 gulden ⁵⁹). En in 1794 durfde Atkinson het aan het huis aan de Boompjes, naast de graaf van Hogendorp, waar hij vermoedelijk reeds in 1765 woonde, te kopen. 19.000 gulden betaalde hij contant, de overige 10.000 gulden aan kooppenningen door een grondrente over te nemen ⁶⁰). Duidelijk achtte hij de tijd voorbij, dat hij zich in zijn persoonlijk leven overmatige soberheid moest opleggen. Zo goed als zeker had Atkinson aan zijn verplichtingen uit het akkoord met zijn crediteuren van 1767 reeds lang voldaan: na dat jaar hebben we er niets meer over gehoord.

Per 1 januari 1787 nam Atkinson, die tot dat tijdstip als alleenhandelend koopman optrad, zijn zoon Thomas op in een compagnieschap 'Jasper Atkinson en zoon' ⁶¹). De overeenkomst werd,

voorzover valt na te gaan, niet notarieel vastgelegd: mogelijk vonden de partners dit voor hun familiebedrijf niet nodig en onpassend.

Weinig zal Atkinson in 1794 hebben vermoed – de koop van het huis duidt er wel op –, dat zijn verblijf in Holland een spoedig einde zou vinden. De komst der Fransen in 1795 bracht hier de Bataafse Republiek en dat betekende oorlog met Engeland. De handel stortte ineen: voeren in 1794 2000 schepen de Maas uit, in 1795 waren het er nog slechts 400. Atkinson en zijn zoon verlieten Rotterdam. Hiermee kwam een einde aan hun bedrijf als Rotterdams handelshuis, de archieven zwijgen sindsdien over Atkinson en zoon.

Eén keer nog, in 1802 – het enige jaar van vrede met Groot-Britannië dat ons land tussen 1795 en 1813 heeft gekend –, kwam Thomas Atkinson naar Rotterdam om orde op zaken te stellen. Er werd een schuld afgelost van 12.000 gulden, waarvoor de Atkinsons in 1794 het huis aan de Boompjes hadden verhypothecerd. Atkinson verkocht dit huis en machtigde een cargadoorsfirma in Rotterdam 'voor zijn huis van negotie te Londen onder de naam van Jasper Atkinson and sons' om zijn belangen met betrekking tot de al zo vaak genoemde 'De Zorg' te behartigen ⁶²).

Belangrijke conclusies komen naar voren wanneer we Atkinsons carrière nog eens aan ons oog laten voorbijgaan.

In de jaren 1745-1752 zagen we Atkinson opklimmen van klerk tot boekhouder, daarna tot compagnon van zijn werkgever. We moeten ons echter hoeden voor een te romantische visie op de Atkinson van rond 1750: op hem past zeker niet de vergelijking van de krantenjongen en de miljonair, veel meer doet hij denken aan de ambachtsgezel die meester werd. Want zijn vroege carrière, hoewel prachtig, is ook weer geen geval dat alleen staat, in hoofd-trekken verliep ze naar een meer voorkomend patroon. Toen Atkinson in 1752 van werknemer koopman was geworden, hield dit in dat hij technisch en theoretisch zijn vak kende, meer niet. 1752 was voor Atkinson allerminst arriveren. Als dit niet reeds duidelijk is, zal het hierna blijken: behoedzaamheid, geduld, berekening, ervaring, de eigenschappen van een goed koopman, ontstonden pas in een proces van langdurige ontwikkeling met soms desillusie en falen. Het is overigens de normale gang van zaken.

Met wie toch ging Atkinson in 1752 een firma aan? Theobald Dillon was evenals zijn compagnon een onstuimige jongeman, die dacht via hoge inzetten in het spel snel fortuin te kunnen maken, maar o wishful thinking, te weinig oog had voor de gevaren die deze handelwijze meebracht. Zonder twijfel had de Atkinson van 1752 kwaliteiten, maar dat hij een compagnieschap aanging met een man die al gauw van kwalijk niveau bleek, geeft toch te denken. 'Wie een maatschap aangaat met een slordige socius, moet niet overzijn socius, maar over zichzelf klagen', wisten de oude Romeinen reeds.

Na de ontbinding van de firma met Dillon in 1754 deed Atkinson zijn zaken in diezelfde speculatieve trant als hij bij zijn meester, later firmant, was gewend. Duidelijk werkte hij met bekende kaders als uitgangspunt en ook dit is een fase van ontwikkeling. Deze politiek van hoog spel intussen mislukte Atkinson, in 1767 zagen we haar eindigen in het échec van een faillissement.

Dat Atkinson desondanks een man van grote capaciteiten was, zou nu pas goed blijken. Want het getuigt van geestelijke souplesse dat hij ingekankerde fouten wist te corrigeren. We zagen reeds dat Atkinson na 1767 van lieverlede tot welstand geraakte. Het merkwaardige is dat vanaf dat jaar ons veel minder concrete gegevens ter beschikking staan dan van het tijdvak 1752-1767. Bij de toen veelvuldig voorkomende charterpartijen ging het steeds om gevallen van reischarter, waarbij Atkinson een geheel schip bevrachtte voor een volle reis; het waren zonder uitzondering grote transacties. We vermoedden reeds, dat het verdwijnen van de charterpartijen duidde op een subtieler worden van Atkinsons handelstechniek; mogelijk heeft hij zich op het inkopen van kleinere partijen toegelegd. Ook van de periode waarin hij met Keck in firmaverband werkte – vanaf 1775 – krijgen we een rustiger beeld van zijn jonge jaren, hoewel Atkinson in die latere tijd de beschikking had over een totnutoe ongekend groot bedrijfsvermogen. Het is wel zeker, dat het bravoerachtige, gedurfde optreden sinds 1767 plaats maakte voor een politiek van koopmanschap die niet alles op één kaart zette, maar voorzichtig de risico's spreidde.

De wijze waarop Keck in 1775 als Atkinsons firmant, doch vooral als geldschieter optrad, signaleert de grote kundigheid van zijn partner: zelf weinig vermogend, wist Atkinson op zeer gunstige voorwaarden een ruim bedrijfskapitaal aan te trekken. Wat

volslagen verschillende mannen ook waren ook de Atkinsons van 1752 en van 1775: toen een overmoedige jongeman van nog geen dertig jaar, nu een bedachtzame oude heer van rond de vijftig.

Atkinson handelde in bijkans alle waren die hem winstgevend leken: van tarwe, makreel, zuidvruchten en zout tot slaven, ijzer en paarden toe ⁶³). En met kooplieden uit geheel Europa zal hij kontakt hebben gehad. De bronnen vermelden vooral havens in Spanje, Engeland, Ierland en Italië. Atkinsons bedrijf is ongetwijfeld als dat van de meeste Rotterdamse zeehandelaren geweest: veelal kocht hij goederen om naar Rotterdam te verschepen – ook dit tonen de charterpartijen aan –, daar in zijn pakhuis op te slaan en vervolgens door te verkopen aan handelaren uit heel Europa, ook uit het binnenland, die wisten in Rotterdam te zullen vinden wat ze nodig hadden. Het was stapelhandel naar het klassieke patroon van het Rotterdamse koopmansbedrijf uit de achttiende eeuw. Daar het bij de doorverkoop der geïmporteerde goederen om kleine partijen ging, vinden we ervan zo goed als geen sporen in de notariële archieven.

Het lezen der stukken die van al deze bedrijvigheid getuigen – het sluiten van overeenkomsten, procederen, in-gebreke-stellen enzovoort enzovoort – is een intrigerende bezigheid. Men moet de bronnen zelf zien om de sfeer van spanning te proeven in het koopmansbedrijf, ook van die dagen. Enkele voorbeelden:

Door de collecteur van de impost op de buiten de stad gebrouwen bieren werd op 2 november 1752 beslag gelegd op 46 hele vaten voor Atkinson met de 'John and Margareth' uit Engeland geïmporteerd bier, die 31 oktober als halve waren aangegeven, samen met nog enkele kleinere partijen van andere Rotterdamse kooplieden. De bemanning van het schip – de kapitein was van boord – weigerde de lading voor de belastingambtenaar te lossen, maar daarop wist de gezagsdrager wel raad. Vier potige arbeiders waren snel gerequireerd en aldra stond de lading op de kade om na peiling en verzegeling in de 'conchergerie' van het stadhuis te worden opgeslagen. Enige dagen later kreeg Atkinson zijn partij terug, doch niet nadat William Fottie en Johannes van de Velde zich borg hadden gesteld voor de waarde der geïncrimineerde zaak ⁶⁴).

Op 29 oktober 1791 laat Atkinson de kapitein van de 'Britannia',

die op stroom lag voor afvaart, in gebreke stellen. Tegen de afspraak had deze vier paarden die voor Atkinson naar Londen zouden worden verscheept, niet aan boord genomen. Tegen de brenger van de in-gebreke-stelling zei de schipper: 'I cannot now come to a proper place in the town, but I'll go down to 's-Graven-deel, and if the gentlemen choose to send down the horses I'll take 'em in there'. Waartegen Atkinson uiteraard nadrukkelijk protesteerde ⁶⁵).

Hooggestemde geesten achten misschien uit ethisch oogpunt het bedrijf van Hermes verwerpelijk. Ze zullen echter moeten toegeven, dat het allerminst saai is.

Van Atkinsons leven, voorzover dit niet zijn bedrijf betreft, is ons betrekkelijk weinig bekend. Uit het huwelijk met Ann van der Esch werden vijf kinderen geboren: Henry William, gedoopt in 1753; Ann, gedoopt in 1754; Jasper, gedoopt in 1760; Thomas, gedoopt in 1762 en Mary, gedoopt in 1765 ⁶⁶). Al deze kinderen leefden nog in 1787, toen hun moeder overleed ⁶⁷). Thomas werd in 1787 door zijn vader als firmant aangenomen, zoals reeds gezegd. Een Henry William Atkinson kwam rond 1790 in Londen voor ⁶⁸), of hij dezelfde is als de zoon van Jasper Atkinson is ons niet bekend, maar we vermoeden van wel. Ann en Mary Atkinson woonden nog rond 1790 in Rotterdam, beide meisjes waren toen ongehuwd ⁶⁹). Jasper Atkinson junior oefende rond 1783 te Ostende het koopmansbedrijf uit en trad circa 1791 als bankier te Londen op, waar hij reeds in 1786 woonde ⁷⁰).

Ondanks een veertigjarig verblijf in Rotterdam is Atkinson steeds Engelsman gebleven. Engelsen vormden zijn huispersoneel en met Engelsen ging hij om ⁷¹). In het algemeen geldt trouwens dat de Britten te Rotterdam zich niet assimileerden: Little London was een kolonie, een stad in de stad. Het poorterschap van Rotterdam, wat het Hollands staatsburgerschap impliceerde, betekende voor Atkinson niet dat hij zich Hollander voelde, het fungeerde in de eerste plaats als 'ius commercii': alleen poorters waren immers gerechtigd in Rotterdam handel te drijven of er een ambacht uit te oefenen. Daar komt bij dat voor een Engels koopman en reder de Hollandse nationaliteit aantrekkelijk was in de achttiende eeuw, waarin Groot-Britannië en Frankrijk op commercieel en koloniaal gebied elkaar energiek bestreden, terwijl de

Republiek een vreedzame, defensieve politiek voerde ter handhaving van verworven posities.

Interessant is het te zien hoe Atkinson, juridisch Nederlander, maar Engelsman veel meer, schepen kocht die door de Fransen van zijn landgenoten waren gekaapt, hoe hij in Rotterdam ongehinderd zijn handelsbedrijf kon voortzetten toen de Republiek met zijn vaderland in oorlog was, hoe hij dit ook zonder gewetensbezwaar deed, niemand die er aanstoot aan zou hebben genomen: het is iets wat we ons in de twintigste eeuw moeilijk kunnen voorstellen. Hoe weinig interesseerde in de jaren 1700 een internationaal geschil de particuliere burger, in welk een geringe mate wilde en kón een staat alle nationale krachten tegen de vijand mobiliseren. Totale oorlog, nationale ideologie, dooreenhaspeling van *raison d'état* en patriottisme, de techniek en het denken waren er nog niet aen toe.

In de Engelse gemeenschap van Rotterdam op het eind van de achttiende eeuw was Atkinson een man van aanzien en vertrouwen. Dikwijls stelden Engelse Rotterdammers hem aan als executeur-testamentair, verschillende malen trad hij op als vertegenwoordiger van de Engels-Episcopaalse Parochie hier ter stede. Voor het laatst was dit het geval op 12 februari 1795, toen hij als 'church warden' samen met zijn ambtsbroeders James Smith en Thomas Littledale een verklaring in het doop- en trouwboek van zijn kerk ondertekende ⁷²). Het stuk is een markant verschijnsel van het plotseling verdwijnen van de Engelse natie te Rotterdam. Met haar verdween ook Atkinson, zoals zoveel in het beroemde en beruchte 1795.

NOTEN

1) Notariële archieven Rotterdam 1585-1811, inv. Wiersum nr. 2741, f 155-163. Notariële archieven Rotterdam hierna aangehaald als NA.

2) NA, inv. nr. 2144, f 724-726, 27 augustus 1749, geeft als zijn leeftijd op rond 25 jaar.

3) Zie over het bronnenmateriaal voor de geschiedenis van handelshuizen ook mr. H. C. Hazewinkel: *John Goddard, Engels koopman te Rotterdam, 1690-1767*; in: *Rotterdams Jaarboekje 1948*, blz. 143-177 (vooral blz. 143). Dit artikel, anders van opzet dan het onze, geeft in de vorm van een chronologische bewerking der beschikbare stukken, vooral goed weer wat er feitelijk in een achttiende-eeuws koopmans-

bedrijf omging. Met Hazewinkel's opmerking op blz. 143, dat men niet eens kan zeggen dat de notariële akten een volledig beeld geven van iemand's handelsrelaties, de voorspoedige uitbreiding van zijn zaken, kunnen we het volledig eens zijn. Wel had hij misschien meer dan het geval is, conclusies uit het materiaal kunnen trekken en tendenzen aangeven.

4) Boekhouder Dillon: NA, inv. nr. 2744, f 428–430, 14 september 1748. Retroacta Burgerlijke Stand en Bevolking Rotterdam, inv. nr. 284, Akten van finale admmissie te Rotterdam 1747–1765, f 1: Theobald Dillon, 24 jaar, jongeman van Dublin, geadmitteerd 1 februari 1747; Retroacta, inv. nr. 289-II, Poorterboek Rotterdam 1729–1750, f 112: Theobald Dillon, van Dublin, poorter 15 juli 1747; te Rotterdam is rond 1750 geen andere Theobald Dillon bekend. Vestiging Dillon in Rotterdam: NA, inv. nr. 2336, f 666–667: akte van volmacht aan Theobald Dillon te Rotterdam, 17 juli 1742.

5) NA, inv. nr. 2746, f 440–444.

6) We maken dit op uit het feit dat de echtelieden op 22 mei 1753 een testament opmaakten (NA, inv. nr. 2748, f 276–279), terwijl op 27 juni van dat jaar het eerste kind uit het huwelijk, Henry William, werd gedoopt (Retroacta, inv. nr. 107, Doop-, trouw- en begraafboeken enz. van Zuid-Holland van voor de invoering van de burgerlijke stand, inv. Brouwer nr. 134, Doop- en trouwboek Engels-Episcopale Parochie Rotterdam 1708–1818, f 57). De ondertrouw- en huwelijksakte zijn we in Nederlandse archieven niet tegengekomen.

7) Zij tekent steeds als 'Ann' van der Esch. Haar huwelijk is niet in Nederland gesloten (zie vorige noot). In Engeland, speciaal in Londen, komen in 1754 en 1788 leden van een Engelse familie Van der Esch voor, waarmee ook Atkinson contact heeft gehad: NA, inv. nr. 2749, f 461–462 (1754, William Wind van der Esch); NA, inv. nr. 3475, f 998–999, NA, inv. nr. 3476, f 64–65, en NA, inv. nr. 3477, f 1199–1201 (1788 en 1789, Wind(e) William van der Esch, Londen).

8) NA, inv. nr. 2748, f 582–585, 16 oktober 1753.

9) NA, inv. nr. 2749, f 210–215, akte van ontbinding der firma, 22 maart 1754.

10) Als noot 8.

11) 28 februari 1749 werd gedoopt Christina, dochter van Theobaldt Dillon en Susanna Edwaerds (Retroacta, inv. nr. 61, inv. Brouwer nr. 160, Doopboek Rooms-Katholieke Kerk Leeuwenstraat 1738–1765, f 67 vo). Susanna, dochter van Michael Edwards en Christina French, werd gedoopt 24 november 1733 (Retroacta, inv. nr. 60, inv. Brouwer nr. 159, Doopboek Leeuwenstraatkerk 1718–1737). Voor de identiteit van de Susanna van 1733 en die van 1749 zie noot 13. Michiel Edwards, van Dublin, werd poorter op 8 juni 1728 (Retroacta, inv. nr. 288-II, Poorterboek 1699–1729, f 170); blijkens de klappers op de notariële archieven was hij koopman.

12) Retroacta, inv. nr. 134, inv. Brouwer nr. 190, Trouwboek gerecht Rotterdam 1742–1753, f 336 vo, 15 maart 1752.

13) Akte van huwelijksvoorwaarden tussen Theobald Dillon en Susanna Edwards, geassisteerd met haar ouders, Michael Edwaerds en

Christian Ffrench, 14 maart 1752 (NA, inv. nr. 2747, f 143-145).

14) Huis: Archief schout en schepenen Rotterdam, inv. nr. 565, 'Gifteboeken', Akten van transport van onroerend goed ten overstaan van schepenen 1749-1751, f 21-22: transport aan Dillon, 2 januari 1750; Archief schout en schepenen, inv. nr. 802, 'Schuldboeken', Akten van schuldbekentenis ten overstaan van schepenen 1741-1750, f 542-545: 3 akten van schuldbekentenis door Dillon, 2 januari 1750. Schepenen: NA, inv. nr. 2280, f 185-188.

15) Voor de lening van Joan Osy: Archief schout en schepenen, inv. nr. 873, 'Renteboeken', Akten van hypotheclatie van onroerend goed ten overstaan van schepenen 1751-1755, f 378-380, akte van hypotheclatie van zijn huis door Dillon, 8 maart 1754. Zie ook NA, inv. nr. 2280, f 185-188, 7 maart 1754, waar ook de lening van Joan Osy en zoon ter sprake komt en de hypotheclatie daarvoor van enige schepenen door Dillon.

16) Archief Zeegerecht Rotterdam, inv. nr. 14, rol van het Zeegerecht 1752-1755, 11 juli 1753.

17) Archief schout en schepenen, inv. nr. 568, 'Gifteboek' 1753-1755, f 282-283: akte van transport, 14 november 1754.

18) Joan Osy komt niet als crediteur voor op de in noot 21 genoemde stukken, ook blijkt nergens dat Joan Osy het huis van de nieuwe eigenaar heeft uitgewonnen.

19) Resolutiën Weth Rotterdam van 12 juli 1755.

20) Resolutiën Weth 29 november, 6 en 9 december 1755.

21) Dit blijkt uit berekeningen op grond van de boekhouding van de Secretaris van Rotterdam over de uitvoering van faillissementen, voor het geval Dillon: 'Consignatieboek' 1751-1761, f 75; 'Aanteekeningboek' 1755-1759, f 66vo-68vo; 'Quitantieboek' 1755-1757, kwitantienrs. 420-426.

22) NA, inv. nr. 2602, f 1767-1769: koopman Rotterdam, 7 december 1756; NA, inv. nr. 2603, f 31-32: koopman Amsterdam, 20 januari 1757.

23) NA, inv. nr. 2433, f 566-567: zeebrief 10 juli 1756; verder NA, inv. nr. 2434, f 774-775: zeebrief, 1757.

24) NA, inv. nr. 2433, f 753-754: zeebrief, 16 september 1756. Verdere zeebrieven: NA, inv. nr. 2704, f 277 en 740-741 (1757); NA, inv. nr. 2705, f 586-587 (1758); NA, inv. nr. 2706, f 60-61 en 438-439 (1759); NA, inv. nr. 2707, f 200-201 en 477-478 (1760); NA, inv. nr. 2708, f 386-387 en 907-908 (1761); NA, inv. nr. 2709, f 612-613 en 1446-1447 (1762).

25) NA, inv. nr. 2434, f 150-151: zeebrief, 10 maart 1757.

26) NA, inv. nr. 2434, f 152-154: zeebrief, 10 maart 1757.

27) NA, inv. nr. 2435, f 323-324, zeebrief, 11 april 1758. Verdere zeebrieven: NA, inv. nr. 2435, f 853 (1758); NA, inv. nr. 2436, f 360-361 en 660-661 (1759); NA, inv. nr. 2437, f 452-453 (1760); NA, inv. nr. 2438, f 226-227 en f 583 (1761); NA, inv. nr. 2438, f 908-909 (1762).

28) De koop blijkt uit een zeebrief van 16 september 1757 (NA, inv. nr. 2434, f 957-958); zie ook zeebrief 1757 (NA, inv. nr. 2704, f 790-792). Gekaapt maart 1758 (NA, inv. nr. 2755, f 667-668, volmacht in verband met Engels vonnis tot teruggaaf, 22 augustus 1760). Proces 1762: procureurstelling, 23 november 1762 (NA, inv. nr. 2979, f 657-658).

29) NA, inv. nr. 2435, f 134–136, zeebrief, 21 februari 1758. Verdere zeebrieven: NA, inv. nr. 2435, f 209–210 en f 657–658 (1758); NA, inv. nr. 2975, f 193–194 (1760); NA, inv. nr. 2976, f 39–40 en f 680–681 (1761); NA, inv. nr. 2438, f 812–813 en NA, inv. nr. 2978, f 20 (1762).

30) NA, inv. nr. 2435, f 134–136, zeebrief, 21 februari 1758; verdere zeebrieven: NA, inv. nr. 2435, f 192–193 en f 625 (1758), NA, inv. nr. 2438, f 472–473 (1761) en f 950–951 (1762). 28 januari 1765, procureurstelling tegen bevrachter (NA, inv. nr. 2760, f 87–88). De jongere stukken spreken van 76 ton, de latere van 100, we nemen aan dat dit een correctie is en dus juist.

31) NA, inv. nr. 2975, f 568–569, zeebrief, 15 november 1760.

32) NA, inv. nr. 2758, f 72–73, procureurstelling, 7 maart 1763.

33) NA, inv. nr. 2756, f 903–907.

34) 1756 (NA, inv. nr. 2433, f 760–762; NA, inv. nr. 2751, f 10–13, 436–438, 595–598, 813–815 en 816–818), 1757 (NA, inv. nr. 2434, f 900–901; NA, inv. nr. 2704, f 302–304 en 737–739; NA, inv. nr. 2752, f 199–201, 617–621 en 805–808); 1758 (NA, inv. nr. 2705, f 604–606; NA, inv. nr. 2753, f 705–707 en 952–954), 1759 (NA, inv. nr. 2754, f 710–712, 864–866 en 907–909; NA, inv. nr. 2973, f 216–218), 1760 (NA, inv. nr. 2755, f 534–537, 549–551, 597–599, 600–602, 638–641 en 753–756), 1761 (NA, inv. nr. 2756, f 844–846, 913–915, 975–977 en 1102–1104), 1762 (NA, inv. nr. 2757, f 220–222, 534–536, 558–559, 871–873, 888–890, 893–895, 945–947 en 948–950), 1763 (NA, inv. nr. 2758, f 458–460), 1764 (NA, inv. nr. 2759, f 188–190, 298–300, 566–568, 618–620 en 649–651), 1765 (NA, inv. nr. 2760, f 234–235 en 534–536; NA, inv. nr. 2985, f 179–181), 1766 (NA, inv. nr. 2761, f 50–52 en 490–492).

35) NA, inv. nr. 2706, f 60–61 en 438–439.

36) NA, inv. nr. 2436, f 360–361 en 660–661.

37) NA, inv. nr. 2436, f 140–141, zeebrief.

38) NA, inv. nr. 2754, f 710–712, charterpartij.

39) NA, inv. nr. 2973, f 216–218, charterpartij.

40) NA, inv. nr. 2754, f 864–866, charterpartij.

41) NA, inv. nr. 2754, f 907–909, charterpartij.

42) NA, inv. nr. 2754, f 931–933, charterpartij.

43) NA, inv. nr. 2754, f 1019–1020.

44) NA, inv. nr. 2754, f 824–825.

45) NA, inv. nr. 2608, f 1729.

46) NA, inv. nr. 2756, f 903–907.

47) Akte van volmacht aan Christiaan de Koning om de boedel bij de Weth als insolvent aan te geven, 23 maart 1767 (NA, inv. nr. 2988, f 398–399). De aangifte had plaats in de vergadering van de Weth van 24 maart 1767.

48) Het akkoord wordt genoemd in de akte van volmacht door Ann van der Esch aan haar man tot het doen van een verzoek om homologatie door de Weth van het akkoord, 13 juli 1767 (NA, inv. nr. 2989, f 24–25).

49) Resolutiën Weth 14 juli 1767.

50) NA, inv. nr. 3267, f 900–902: akte van borgtocht, 30 maart 1771.

51) Akte van oprichting, 23 december 1774 (NA, inv. nr. 3274, f 1607-1624). Over Keck: Retroacta, inv. nr. 285, Akten van finale admissie 1765-1791, f 261: Basil Anthony Keck, geboren Londen, 19 oktober 1774 geadmitteerd op borgtocht van Jasper Atkinson; Retroacta, inv. nr. 291, Poorterboek 1772-1802, f 51: Keck poorter 20 oktober 1774.

52) NA, inv. nr. 3275, f 1176-1186.

53) NA, inv. nr. 3283, f 1247-1250.

54) NA, inv. nr. 3285, f 524-526: akte van volmacht tot het aanvragen van paspoorten voor het schip 'De Zorg', 18 oktober 1779; machtiging aan de kaptiein om het schip, dat in Napels ligt, te verkopen, 8 augustus 1781 (NA, inv. nr. 3461, f 731-733); procureurstelling, 13 november 1790 (NA, inv. nr. 3344, f 693-695); 24 augustus 1802, volmacht (NA, inv. nr. 3504, f 1087-1089).

55) Op de in de vorige noot genoemde plaatsen.

56) Testament Keck 7 december 1786 (NA, inv. nr. 3472, f 1029-1037).

57) Zie vorige noot.

58) NA, inv. nr. 3289, f 429-430, 8 februari 1781.

59) Retroacta, inv. nr. 231, inv. Brouwer nr. 115, Archief Kerkmeesters Nederduits-Gereformeerde Gemeente Rotterdam, inv. Moquette nr. 648, Begrafenisregister 1784-1790, f 239: 20 februari 1787, 30 gulden, woont Boompjes naast graaf van Hogendorp, 3 mondige en 2 onmondige kinderen; Retroacta, inv. nr. 250, 'Register van begraven die betalen' 1785-1790: 19 februari 1787, 30 gulden, verval van krachten, 62 jaar; Retroacta, inv. nr. 265, Archief Kerkmeesters, inv. nr. 693, 'Aanteekenboek der dooden' - Memoriaal van begrafenissen 1785-1796: 20 februari 1787, 62 jaar.

60) Archief schout en schepenen, inv. nr. 588, 'Gifteboek' 1793-1796, f 302-303: akte van transport, 21 mei 1794. De Rotterdamsche Couranten van 30 maart 1765 en 24 september 1768 vermelden dat Atkinson aan de Boompjes woont. Naast de graaf van Hogendorp, zie vorige noot.

61) Dit wordt gezegd in een akte van volmacht door Jasper Atkinson, 28 december 1791 (NA, inv. nr. 3482, f 1176-1179).

62) Archief schout en schepenen, inv. nr. 885, 'Renteboek' 1792-1795, f 364-365: hypotheek gevestigd voor de levering van koopwaar, 31 december 1794; geroyeerd, 29 april 1802. Archief schout en schepenen, inv. nr. 591, 'Gifteboek' 1801-1803, f 98-99: transport 7 mei 1802, verkocht voor 32000 gulden, ineens betaald. 24 augustus 1802, volmacht 'De Zorg' (NA, inv. nr. 3504, f 1087-1089).

63) Van al deze produkten één plaats: tarwe, 1759 (NA, inv. nr. 2754, f 907-909); makreel, 1761 (NA, inv. nr. 2756, f 1102-1104); sinaasappels, 1757 (NA, inv. nr. 2434, f 159-160); zout, 1759 (NA, inv. nr. 2608, f 1729); slaven, 1779 (NA, inv. nr. 3285, f 451-468, charterpartij); ijzer, 1793 (NA, inv. nr. 3541, f 221-223); paarden, 1791 (NA, inv. nr. 3482, f 760-761).

64) NA, inv. nr. 2598, f 1232-1235: verklaring van 3/6 november 1752; NA, inv. nr. 2598, f 1241-1242: borgtocht, 11 november 1752.

65) Verslag van de ingebrekestelling, 29 oktober 1791 (NA, inv. nr. 3482, f 760-761).

66) Henry William, 27 juni 1753 (Retroacta, inv. nr. 107, inv. Brouwer nr. 134, Doop- en trouwboek Engels-Episcopale Parochie Rotterdam 1708-1818, f 57); Ann, 18 december 1754 (ibidem, f 59); Jasper, 3 november 1760 (ibidem, f 67); Thomas, 7 oktober 1762 (ibidem, f 69); Mary, 21 november 1765 (ibidem, f 71).

67) Zie noot 59.

68) Volmachten van Ann en Mary Atkinson aan hem: 25 augustus 1789, Ann en Mary (NA, inv. nr. 3478, f 237-238) en 8 mei 1792, Mary (NA, inv. nr. 3483, f 869).

69) Zie vorige noot, de daar genoemde plaatsen vermelden dat zij ongehuwd waren.

70) Volmachten aan Jasper Atkinson jr. te Ostende: 22 maart 1782 (NA, inv. nr. 2939, f 497-498) en 22 oktober 1784 (NA, inv. nr. 3468, f 623-625). B. A. Keck in zijn testament van 7 december 1786, NA, inv. nr. 3472, f 1029-1037: Jasper Atkinson jr., koopman Aldermanbury Londen. 1791 bankier Aldermansbury Londen: F. W. Fetter. The politics of the Bullion report. in: *Economica*; 1959 May. p. 108-110.

71) 6 oktober 1790, testament van Mary Brown, 'maid servant to Mr. Jasper Atkinson' (NA, inv. nr. 3480, f 743-745). 18 april 1770 Atkinson executeur-testamentair van Elisabeth Williams (NA, inv. nr. 3265, f 694-697); 13 juni 1780 idem van 'captain' William Bray, 'mariner' (NA, inv. nr. 3287, f 526-532); 27 oktober 1780 idem van Sarah Turner (NA, inv. nr. 3288, f 1044-1051); 11 mei 1789 idem van reverend William Williams, voorganger Episcopale Parochie Rotterdam (NA, inv. nr. 3477, f 1008-1009). We zagen reeds dat Atkinsons bedrijfspartners een Ier en een Engelsman waren. Zie verder noot 72.

72) Man van aanzien en vertrouwen: zie de executeur-testamentairstellingen uit de vorige noot; zijn zoon Thomas was in 1785 vendrig bij de Schutterij (J. H. W. Unger. *De regeering van Rotterdam 1328-1892*, enz. = Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam, enz.; I. Rotterdam, 1892, blz. 378). Vertegenwoordiger kerk: ontvangt 1779 voor zijn parochie geldsom (NA, inv. nr. 2726, f 48-49); geeft 18 mei 1790 als lid van het kerkbestuur volmacht (NA, inv. nr. 3479, f 593); verklaring 12 februari 1795 (Retroacta, inv. nr. 107, inv. Brouwer nr. 134, Doop- en trouwboek Engels-Episcopale Parochie Rotterdam 1708-1818, f 112-113).